

Český antisemitismus

157 – Hlavička Brněnského draka

Časopis Brněnský drak byl jedním z několika listů, které se věnovaly výhradně antisemitské propagandě. Jeho hlavička zobrazovala fantazii o vyhnání Židů do exotické země v Orientu, kterou snad měla být Palestina. (Motiv odkazuje na známého „draka“ zavěšeného u Staré radnice v Brně.)

Vzestup českého antisemitismu na konci 19. století se často dává do souvislosti s konfliktem mezi českými a německými nacionalisty. Židé v českých zemích měli hovořit zejména německy, podporovat německou kulturu, školství a politiku, a proto je měli čeští nacionalisté považovat za nepřátele. Ve skutečnosti se však český antisemitismus vyvíjel, podobně jako v okolních zemích, jako protiliberální hnutí, podle nějž liberalismus a volný trh ničily organismus národa. Za to vše měli být zodpovědní Židé. Antisemitismus byl v 80. a 90. letech 19. století charakteristický jak pro různé skupiny radikálních nacionalistů, tak i pro politický katolicismus a vznikající křesťanskosociální hnutí.



Antisemitismus zaznamenal bezprecedentní nárůst během voleb do říšské rady v roce 1897, kdy byla poprvé část poslanců zvolena na základě všeobecného volebního práva pro muže, a sociální demokracie poprvé získala místa v říšské radě (parlamentu). Již během volební kampaně čeští nacionalisté obviňovali Židy z podpory socialistů, kteří prý mají být pouze nástrojem světového židovského spiknutí. Zvláště v Praze, kde sociálnědemokratický kandidát Karel Dědic téměř porazil mladočecha a antisemitu Václava Březnovského, sílila nacionalistická antisemitská kampaň. Od roku 1897 se antisemitismus přesunul do centra českého politického života a vznikaly nové antisemitské strany a organizace. Sílu a význam českého antisemitismu přelomu 19. a 20. století dokládá i úspěch obvinění z rituální vraždy v tzv. hilsneriádě.

158 – Jan Neruda: „Pro strach židovský“

„Od dětinstva mělo židovstvo pro mne jen poezii. Pouliční žid, odpočívající s těžkým břemenem svým u nárožního kamene, byl mně malému chlapci předmětem živé soustrasti. Poctivý, krásný jistý čin, jehož jsem byl co dítě svědkem, nechal mně spatřovat v židovstvu ideál poctivosti všestranné. Na školách gymnasijských četl jsem židy k nejlepším svým přátelům, rval se za ně ve škole, studoval s nimi ve světničkách a po dumně

šerých půdách pražského gheta, kde vše a vše se mně zdálo být poetické, a když jsem poprvé slyšel kolegu jednoho, který co „nationale“ své před celou školou místo obvyklého, stydlavého „israelita“¹ s unášející pýchou pronesl: „Ich bin ein Jude!“² přiznávám se, teprv jsem se naučil být rozhodně pyšný na národnost svou, tenkrát hlupcům jen k posměchu sloužící, a hlásit se k ní ostentativně pro život celý.“

„Dvě jsou věci, na které při otázce židovské vždy zase připadnouti musíme: za první že jsou židé zcela svým, určitě vysloveným *národem*, za druhé že jsou nám Čechům národem zcela *cizím*. Nechtějí oni sami mluvit hlavně v Německu a nejvíc ve Vídni a v Praze cokoli na př. o svém „němectví“, „*Němci* jsou přece právě tak málo jak jinde zas Francouzi, všude jsou v přední řadě *Židy*. Mnohdy ovšem přiznávají se v zemích, v kterých právě bydlejí, živě a činně k té či oné straně *politické* (jejich *němectví* má také u nás čistě jen ráz *politický*), k *národnosti cizí* nepřiznává se ve vnitřku svém z nich žádný, třeba neznal z národního *svého* jazyka ani slova. Je to právě národ zcela zvláštní, *polyglotní*, vzdor své roztroušenosti a různojazyčnosti přece uvědoměle sjednocený, mající neuměřitelné uvědomění národní a jednu velkou národní, mesiášskou svou nadějí, národ i v tom ohledu „*vyvolený*“, [...]“

„Jazyka svého národního nezná, ale jazyky naše mluví a píše pořád co *cizí*, kterým se nedávno a to dost špatně naučil. „Po židovsku“ mluvit, výraz ten znají ve všech jazycích a všude přibírají jazykovou tu zvláštnost do svého písemnictví co působivý moment nižší komiky.“

„A politicky je nyní židovstvo *rozhodně proti nám*. Nepotřebuji ještě jednou opakovat, co finančně v *Rakousku* dělá proti nám přímo či nepřímou, nepotřebuji také uvést, jak politicky (cestou journalistickou neb jinou) činní jsou vždy *proti*, nikdy *pro nás*. A mám snad líčit jich „blahodárné“ působení vůbec na našem venkově? Neškodilo by, bylo by na výstrahu mnohým, ale mohl bych, znaje hlavně jen *výsledky*, kreslit pouze v obrysech a prosím snažně podrobnější znatele venkovského života, aby účinných obrázků podali ještě za mne.

Emancipaci českou od židů hlavně bráti musíme co emancipaci od židovského obchodu, od židovského využitkování cizí práce.“

Národní listy, 22. června – 1. července 1869

160 – Rudolf Vrba: antisemitská část programu křesťansko-sociální strany, 1897

„Poněvadž zástupci židovstva v českém národě žijící se naprosto liší od českého lidu svým původem, náboženstvím, řečí, mravními názory, které židovstvo čerpá z pověstného talmudu a které se naprosto příčí naukám křesťanským, poněvadž židovstvo, kdekoli se jen jeho zástupci usadí, všude národy ochuzuje a do mravní i hmotné záhuby přivádí, žádáme na ochranu českého lidu:

1. Státní dohled na bursu a směnečné obchody. [...]

Každá státní půjčka musí se dít cestou veřejnou, s vyloučením židovských bankéřů. [...]

2. Hra s bursovními papíry a spekulace bursovní trestána budiž jako jiný obyčejný sprostý podvod. Stát jest povinen vydávati všechny cenné papíry na jméno majitele a zavésti katastr jmění papírového a vybírati daň z něho jako z majetku nemovitého.

3. Každý židovský směnárník a bankéř musí míti na své firmě napsáno, že to firma židovská, tak i každý jiný obchod.

4. Vláda jest povinna zabrániti přístupu a usídlení z ciziny příchozím židům. Každá obec měžž právo zabrániti usazení se

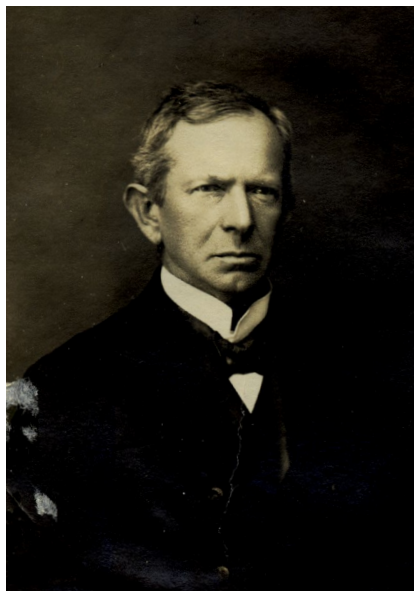


159 – Jan Neruda

¹ Výraz izraelita (israelita) v dobovém kontextu označoval Žida pouze na základě náboženského vyznání.

² „Jsem žid!“

Jan Neruda (1834–1891), český spisovatel a novinář. Od 60. let 19. století Neruda v mnoha textech napadal židovské německojazyčné liberální novináře a postupně začal odmítat možnost integrace Židů do moderních národů. V sérii fejetonů „Pro strach židovský“ (1869) popisuje svou světonázorovou cestu od romantického demokrata, který podporoval pronásledované Židy, k poznání, že Židé jsou odlišnou skupinou, jež se není ochotná integrovat a vykořisťuje ostatní národy. Neruda proto místo emancipace Židů hlásil „emancipaci od židů“. Na přelomu 80. a 90. let, kdy již existovaly první české antisemitské noviny a politická hnutí, se však Neruda k antisemitismu nehlásil.



161 – Rudolf Vrba

Národní archiv

Kněz a novinář Rudolf Vrba (1860–1939) byl křesťansko-sociální politik a novinář, působil jako hospodářský a politický přispěvatel katolických novin Čech a Katolické listy. Publikoval řadu antisemitských knih. Proti-židovská opatření, jež v roce 1897 navrhoval, předpokládají dalekosáhlé vyloučení Židů z české katolické národní společnosti, jejich vyloučení z řady povolání a jejich označení (prostřednictvím označení obchodů a povinného zachování „židovských“ jmen).



162 – Jaromír Hušek

Národní archiv

163 – Leták „Antisemitské desatero“ českého antisemity Jaromíra Huška, 1897

Jaromír HUŠEK: *Antisemitské desatero*, Praha 1897

Jaromír Hušek (1852 – 1932 nebo 1934) byl jedním z prvních českých radikálních antisemitů. Od roku 1885 publikoval antisemitský list České zájmy a neúspěšně se snažil pod antisemitským programem kandidovat ve volbách. Výrazně se podílel na tom, že případ Leopolda Hilsnera přerostl z lokálního kriminálního případu do obvinění z rituální vraždy, jež se stala jedním z hlavních témat českých i dalších středoevropských antisemitů.

v obci nově příchozímu židu. Vláda podporuj co možná, aby židé se z území vystěhovali jinam.

5. Žádáme vyloučení židů jakožto učitelů a profesorů na veřejných školách.

Žid smí pouze vyučovat židy, jakož žádáme vyloučení židovských dětí a žákův z veřejných škol.

6. Noviny, které patří židům a jsou obsluhovány židovskými redaktory, jsou povinny v čele míti nápis, že jsou to noviny židovské.

7. V židovské domácnosti nesmí býti křesťanská služka a kojná neb společnice, v židovských krámech a pisárnách nesmí býti křesťanská krámská neb účetnice.

8. Prodávání děvčat, které se provozuje výhradně židy, do vykřičených míst a do ciziny budiž trestáno soudem výkonným, ne před porotou a to bez průtahu trestem smrti provazem.

9. Žádný žid nesmí své jméno přeměnit a musí jméno rodinné i osobní míti takové, aby v něm ihned poznán byl žid.

10. Ode všech čestných veřejných úřadů jako porotců, poslanců, obecních starších budiž vyloučen každý žid.

11. Žádný žid nesmí v armádě býti důstojníkem a nesmějí se dodávky pro vojsko svěřovati židům.

12. Volební právo do sborů zákonodárných budiž židům odejmuto, rovněž tak nesmí žid voliti a volen býti do řemeslných a rolnických společenstev.

13. Židovští advokáti smějí zastupovati pouze židy, židovští lékaři smějí léčiti pouze židy.

14. Židovští obchodníci, továrníci a milionáři mají státu odváděti zvláštní židovskou daň, jak tomu dříve bylo, aby jmění jejich na úkor křesťanů nerostlo.

15. Žádáme veřejnou revisi talmudu a Šulchan aruchu, úřední překlad těchto knih, vyučování mravních nebezpečných zásad talmudu na právnických fakultách, aby soudcovský stav měl úplnou znalost talmudu.

16. Pokřtěný žid nestane se rovnoprávným křesťanem, nýbrž teprv jeho děti.

Židům není dovoleno nabývatí majetku pozemkového a v městech má se jim dovoliti pouze jeden dům pro vlastní potřebu.“

Rudolf VRBA: *Národní sebeochrana. Úvahy o hmotném a mravním úpadku národa českého*, Praha 1898, s. 396–398; TÝŽ: *Program české strany křesťansko-sociální*, Praha 1897, s. 38–40

